

НАУКОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРІОДИЧНИХ ГЕОГРАФІЧНИХ ВИДАНЬ З ПИТАНЬ ВИСВІТЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ТОПОНІМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Останнім часом в науковій географічній літературі все більшої популярності набувають дослідження такої наскрізної географічної науки, як топоніміка, особливо в аспекті регіональних краєзнавчо-географічних досліджень. Адже топонімічній системі притаманні властивості територіальності (хорологічності) та просторової континуальності (неперервності). Звідси логічно витікає практична необхідність усебічного вивчення й дослідження топонімічних територіальних систем засобами і методами географічної науки задля встановлення існуючих і виявлення латентних взаємозв'язків як між їхніми компонентами – топонімами одне з одним, так і їх взаємодії з оточуючими територіальними системами різних категорій [1]. Різноманітним аспектам топонімічних досліджень присвячено чимало наукових публікацій як в Україні, так і закордоном – у «близькому» і «далекому» зарубіжжі. Отже є цікавим з'ясування ступеня висвітлення та кількісного аналізу публікацій як по напрямках топонімічних досліджень, так і в територіальному вимірі.

Найбільш “мобільною” є інформація, що викладається в наукових статтях – таких публікаціях, що являють собою завершений виклад обмеженого кола питань чи загальних результатів дослідження, короткі дані про методику роботи, аналіз і узагальнення результатів, висновки та пропозиції. В сучасних економічних умовах саме цей вид вербальних носіїв інформації є найбільш доступним та широкоживаним, тоді як певні спеціалізовані тематичні видання внаслідок обмеженості тиражу, або взагалі припинення виходу, є малодоступними для бібліотечних фондів, а отже, існує проблема неможливості загального їх охоплення й точного підрахунку при наукометричному аналізі [2]. Нами проведений наукометричний аналіз періодичних географічних видань за останні 15 років (1991 – початок 2005 рр.) – оцінювались три українських видання та п'ять російських. Незалежно від місця видання, дані друковані джерела об'єднує одна спільна риса – значна поширеність та популярність серед фахівців-географів в Україні. Періодичні видання орієнтовані на різні кола користувачів і відрізняються загальною спеціалізацією – від видань методичного характеру до збірок наукових статей, присвячених різним напрямкам наукових досліджень. Періодичність виходу зазначених видань не однакова, але здебільшого переважають ті, що друкуються раз на місяць. Нерівноцінні між собою ці видання й за тривалістю існування; так, українські видання засновані у др. пол. 90-х рр., тоді як російські – ще за часів СРСР. Весь потік інформації зазначеного характеру розділений на 6 змістовних блоків (категорій) за обсягом та змістом публікацій (табл. 1.).

Таблиця 1 Кількість публікацій топонімічного змісту за змістовними блоками у періодичних географічних виданнях за 1991 – 2005 рр.

Періодичні видання	Категорії топонімічних публікацій						Усього за 15 років
	1	2	3	4	5	6	
1. Український географічний журнал	3	6	0	0	1	17	27
2. Географія та основи економіки в школі	8	1	0	0	0	12	21
3. Краєзнавство. Географія. Туризм.	7	0	0	0	1	40	48
4. Вестник Московского университета	1	0	0	0	0	7	8
5. Известия Российской академии наук	10	0	0	0	0	7	17
6. География и природные ресурсы	3	0	0	0	0	3	6
7. Геодезия и картография	8	0	1	9	0	8	26
8. География в школе	3	2	2	0	0	19	26
Усього по категоріях	43	9	3	9	2	113	179

Категорії (змістовні блоки) топонімічних публікацій: **1** – повнотекстові статті спеціалізованого топонімічного змісту; **2** – депоновані статті та публікації тезисного характеру; **3** – рецензії та відгуки на видання топонімічного змісту; **4** – окремі замітки про роботу топонімічних конференцій; **5** – замітки про походження певного окремого топоніма; **6** – статті та інші види публікацій нетопонімічного змісту але із застосуванням окремих методів топонімічних досліджень чи їх елементів.

Як видно з табл.1, всього виявлено 179 публікацій, із яких 64 є топонімічного змісту, а 115 – нетопонімічного, але з елементами топонімічних досліджень. В цілому по аналізованих виданнях публікації розміщені нерівномірно як за роками, так й за кількісними та якісними характеристикам. Максимальна кількість матеріалів топонімічної тематики була надрукована в 2000 р., мінімальна – в 1991 р. Найбільше топонімічних публікацій в аналізований період припадає на газету “Краєзнавство. Географія. Туризм”, найменша кількість – на журнал “География и природные ресурсы”. Отже можна говорити про значне піднесення зацікавленості в топонімічних даних, і перш за все у навчально-методичних цілях.

Українські видання за обсягом топонімічної інформації випереджають російські в два рази – в середньому 32 замітки проти 16 відповідно за весь аналізований період. А якщо врахувати те, що журнал “Географія та основи економіки в школі” друкується з 1996 року, а газета “Краєзнавство. Географія. Туризм” – з 1997, то ця цифра може значно зрости. Тематика публікацій як українських, так і російських видань, має переважно локальний територіальний характер. Цікавим є аналіз розподілу публікацій, присвячених топонімії окремих регіонів України (рис. 1). В усіх трьох аналізованих українських виданнях найчастіше зустрічається інформація про топонімію Західної і Центральної України (Тернопільська, Вінницька, Чернігівська, Полтавська та Запорізька області). Найменша увага в питаннях топоніміки приділяється Східній і Південній Україні. Не охоплені топонімічною інформацією Хмельницька і Миколаївська. У подальших дослідженнях за допомогою коефіцієнту кореляції порівняємо наявну ситуацію із обсягами публікацій топонімічного змісту у періодичних виданнях із ступенем забезпеченості регіонів топонімічними дослідженнями та спеціалізованою топонімічною літературою.

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ ПУБЛІКАЦІЙ З ТОПОНІМІЇ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Дані по періодичних географічних виданнях України за 1991 - 2005 рр

Масштаб 1:5 500 000

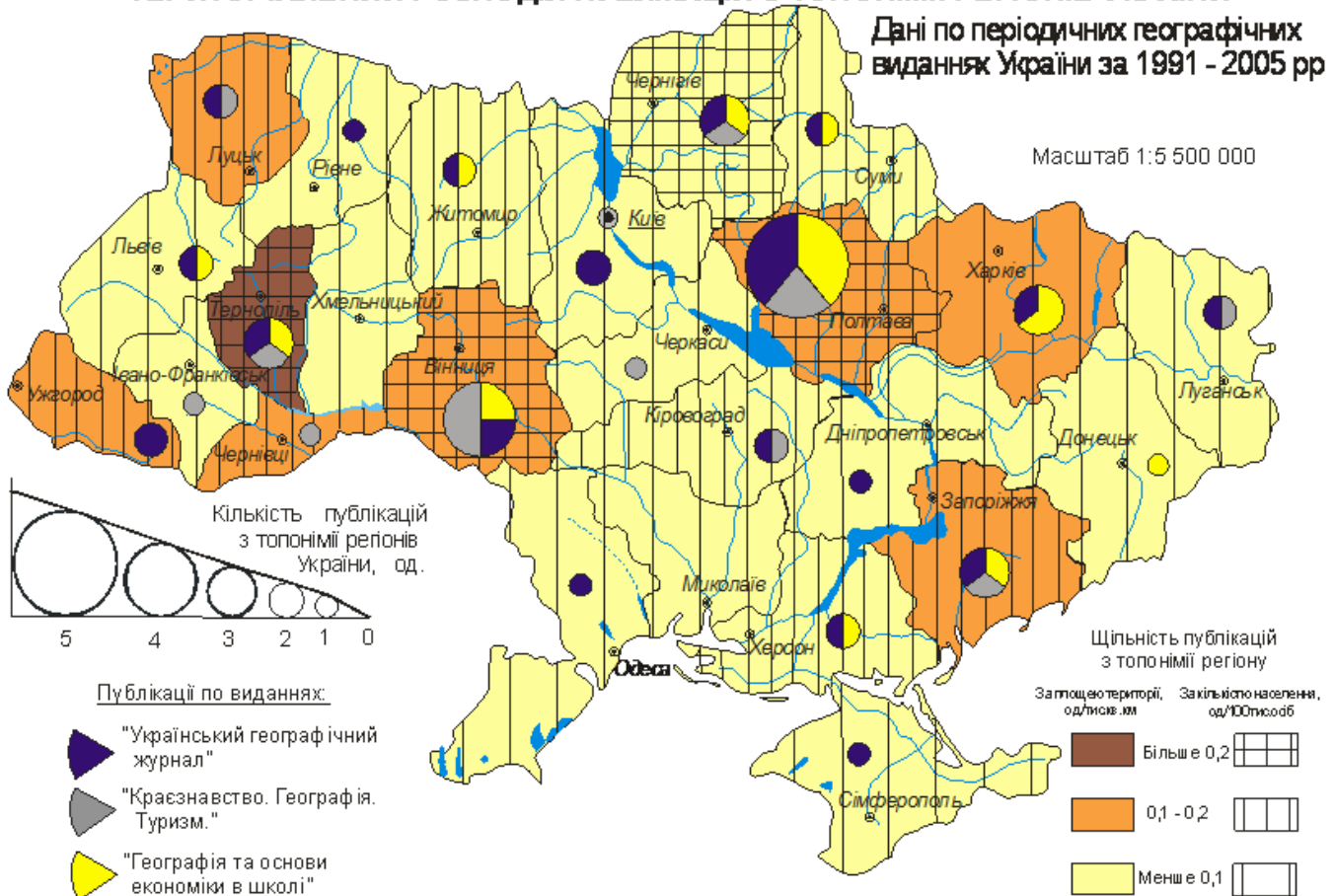

Рис. 1 Територіальний аналіз топонімічних публікацій за 1991 – 2005 роки

Список літератури:

1. Афанасьєв О.Є. Поняття топоніміки і топонімічної карти в контексті топонімокартографічних досліджень території України // Географія, екологія, геологія: перший досвід наукових досліджень: Матеріали Міжвузівської наукової конференції студентів і аспірантів. – Д.: Вид-во ДНУ, 2005. – С. 61–64.
2. Розробка і створення серії топонімічних карт до Національного атласу України: Звіт про НДР (заключний) – д/б 2-008-02. Номер держ. реєстрації – 0102U004413. рукоп. / Л.І. Зеленська, О.Є. Афанасьєв, Ю.О. Агєєв, С.В. Козинець. – Д.: ДНУ, 2004. – 114 с.

НАДРУКОВАНО:

Афанасьєв О.Є., Суглобова О.П. **Наукометричний аналіз періодичних географічних видань з питань висвітлення результатів топонімічних досліджень** // Шевченківська весна: Матеріали Міжнародної наук.-прак. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених, присв. 15-й річниці незалежності України. – Вип. IV: У 3-х част. – Ч. 1 / За ред. проф. О.К. Закусила. – К.: Логос, 2006. – С. 46–48.